

Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir
archeologijos institutas

SKAITMENINIO TIRIAMOJO ARCHYVO IŠTEKLIAI

Doc. Dr. Vacys Vaivada

Klaipėdos universitete 1992 m. savo veiklą pradėjo Vakarų Lietuvos ir Prūsijos istorijos centras, kuris iš karto iškėlė mokslinio tiriamojo archyvo formavimo būtinumo klausimą.

1993 m. pradėtas įgyvendinti Klaipėdos miesto ir krašto tiriamojo archyvo formavimo projektas.

Jau tais pačiais metais iš *Šiaurės rytų Europos vokiečių kultūros ir istorijos instituto (Institut für Kultur und Geschichte der Deutschen in Nordosteuropa - IKGN)* (Lüneburg) buvo gautos ten sukauptų dokumentų, atsiminimų, pastabų bei retų straipsnių Klaipėdos miesto ir krašto praeities tyrimams kopijos. Archyvų projekto vykdymui centro direktorius dr. A. Nikžentaitis pakvietė Vacj Vaivadą, iki tol tvarkiusį Žemaičių dvarų archyvą Žemaičių muziejuje „Alka“.

Pastatas Tilžės g. nr. 13, kuriame savo veiklą pradėjo KU Vakarų Lietuvos ir Prūsijos istorijos centras

- 1994 m. apsispręsta prioritetu pasirinkti skaitmeninį archyvo pavidalą.
- Tais pat 1994 metais Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių skyriuje buvo nuskenuota pirma Žemaitijos Žemės teismo aktų knyga.

Tuometinė VUB Rankraščių skyriaus vedėja
Nijolė Šulgienė

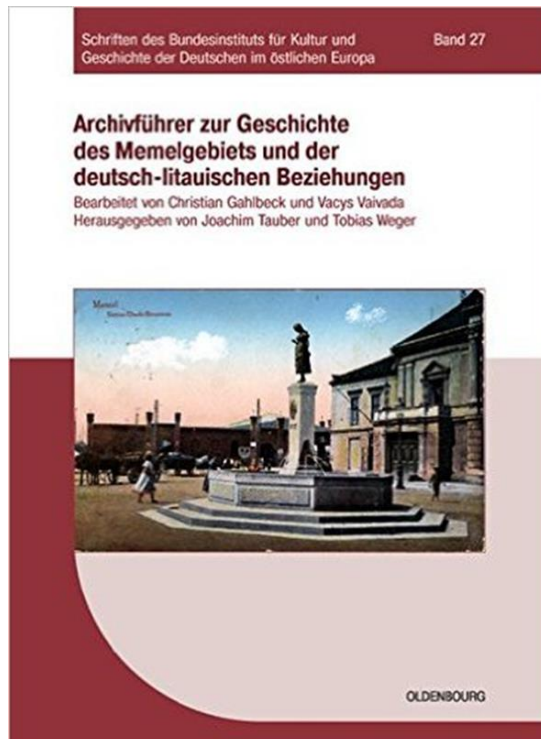
Nuo 1995 m. skaitmeninio archyvo kūrimo projektas įgyvendinamas dviem pagrindinėmis kryptimis:

- ***1. Informacijos apie archyvinės medžiagos Klaipėdos miesto bei krašto istorijai, esančios Vokietijos ir Lietuvos archyvuose paieška.***
- ***2. Skaitmeninio tiriamojo archyvo formavimas.***

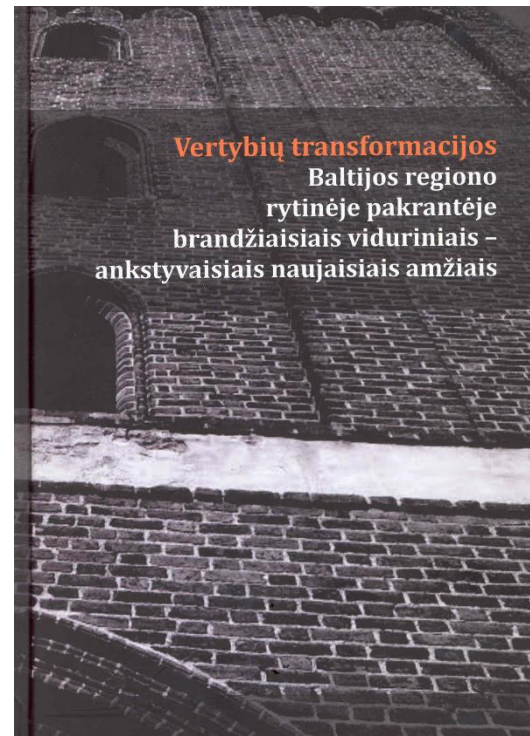
1. Informacijos apie archyvinės medžiagos Klaipėdos miesto bei krašto istorijai, esančios Vokietijos ir Lietuvos archyvuose paieška.

Darbai šia kryptimi prasidėjo 1995 m. Tuomet atsakingi buvo Dr. Joachimas Tauberis (IKGN), Dr. Vacys Vaivada (KU BRIAI). Jie šiuo metu tęsiami.

Rezultatai:

Archivführer zur Geschichte des Memelgebiets und der deutsch-litauischen Beziehungen“ (Schriften des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa, Bd. 27. Hrsg. von Joachim TAUBER, Tobias WEGER; Bearb. von Christian GALBECK, Vacys VAIVADA. München: Oldenbourg, 2006)

Vertybių transformacijos Baltijos regiono rytinėje pakrantėje brandžiaisiais viduriniais – ankstyvaisiais naujaisiais amžiais – projekto šaltinių žinynas, par. S. C. ROWELL, D. BARAS, D. ELERTAS, E. MILTAKIS, J. SKURDAUSKIENĖ, M. ŠČAVINSKAS, V. VAIVADA, Klaipėda, 2015

2. Skaitmeninio tiriamojo archyvo formavimas:

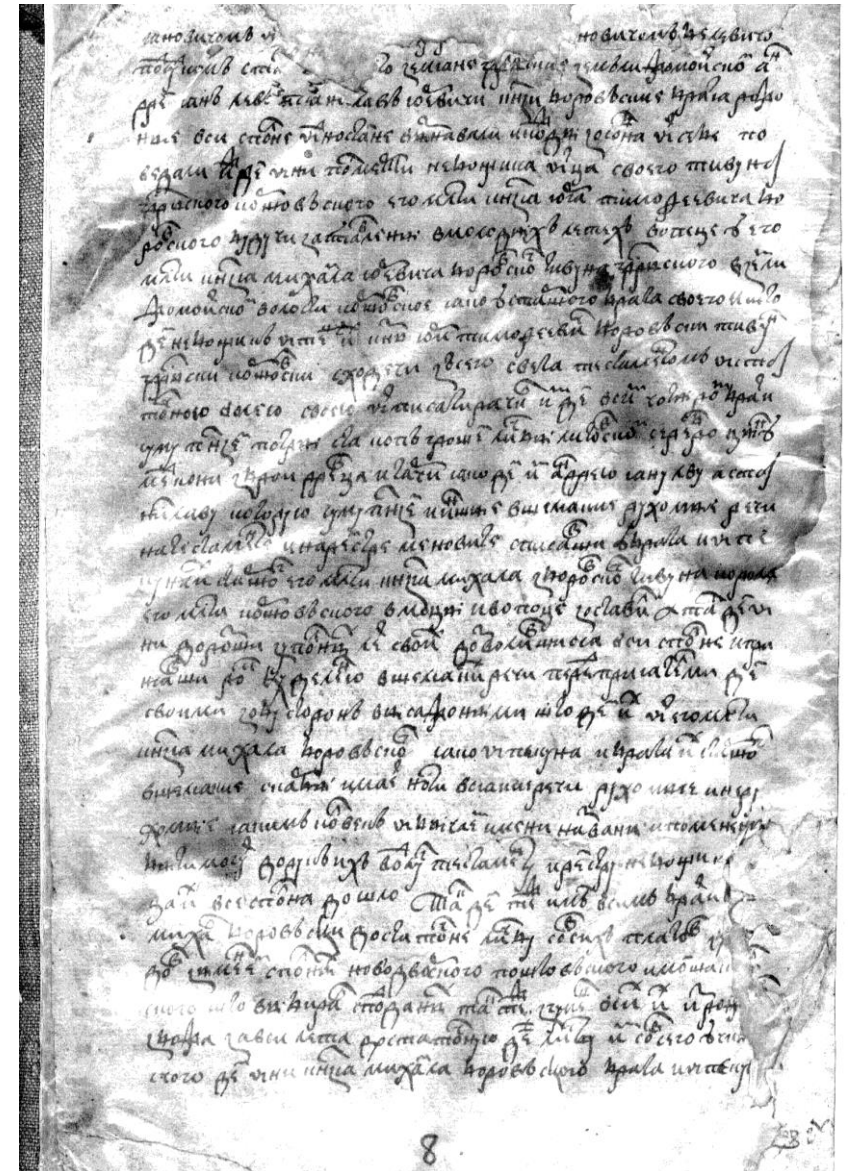
- ***2.1. XIII-XX a. dokumentų, skirtų Prūsijos Lietuvos istorijai kopijavimas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių ir Vilniaus universiteto bibliotekų rankraščių skyriuose***
- ***2.2. Žemaičių Žemės teismų knygų kopijavimas Vilniaus universiteto rankraščių skyriuje***
- ***2.3. Senųjų, dažniausiai labai sudėtingos būklės, dokumentų, esančių buv. Klaipėdos krašto ir Žemaitijos bažnyčiose skaitmeninimas.***
- ***2.4 Klaipėdos miesto ir krašto dokumentų kaupimas.***

- **2.1. XIII-XX a. dokumentų, skirtų Prūsijos Lietuvos istorijai kopijavimas Lietuvos Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių ir Vilniaus universiteto bibliotekų rankraščių skyriuose**
- Šios krypties įgyvendinimas prasidėjo 1996 m. aktyviai bendradarbiaujant su Lietuvos Mokslų akademijos Vrublevskių, Vilniaus universiteto bibliotekomis, Šilutės krašto muziejumi.
- Prioritetas buvo teikiamas dokumentų fondams, esantiems Lietuvos Mokslų akademijos bibliotekos rankraščių skyriuje, ypač rankraščių rinkinys „Borusica“ (f. 15). Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių skyriuje buvo suskaitmeninta šiek tiek ikonografinės medžiagos. Atsakingi už šios krypties įgyvendinimą buvo dr. Vacys Vaivada ir Darius Barasa. Šių darbų rezultatas buvo - 26 kompaktinės plokštelės, paruoštos iki 2001 m. Minėtoms bibliotekoms įsigijus profesionalią skaitmeninimo įrangą ir pradėjus skaitmeninti pačioms, kopijavimo darbai nutrūko.
- 2014 m., bendradarbiaujant su Klaipėdos apskrities archyvu, buvo užmegzti glaudesni darbiniai ryšiai su pagrindinėmis Lietuvos archyvų saugyklomis. Tų metų vasarą buvo nuskenuota XVIII-XIX a. I p. Klaipėdos istorijai svarbi, Lietuvos valstybės istorijos archyve saugoma, Klaipėdos krašto ipotekos knygų kolekcija (f. 1417). Be to iš šio archyvo buvo įsigyta dalis Klaipėdos krašto civilinės būklės aktų valdybos fonde (f. 418) saugomų skaitmeninių dokumentų kopijų (3467 failai/lapai).

2.2. Žemaičių Žemės teismų knygų kopijavimas Vilniaus universiteto rankraščių skyriuje

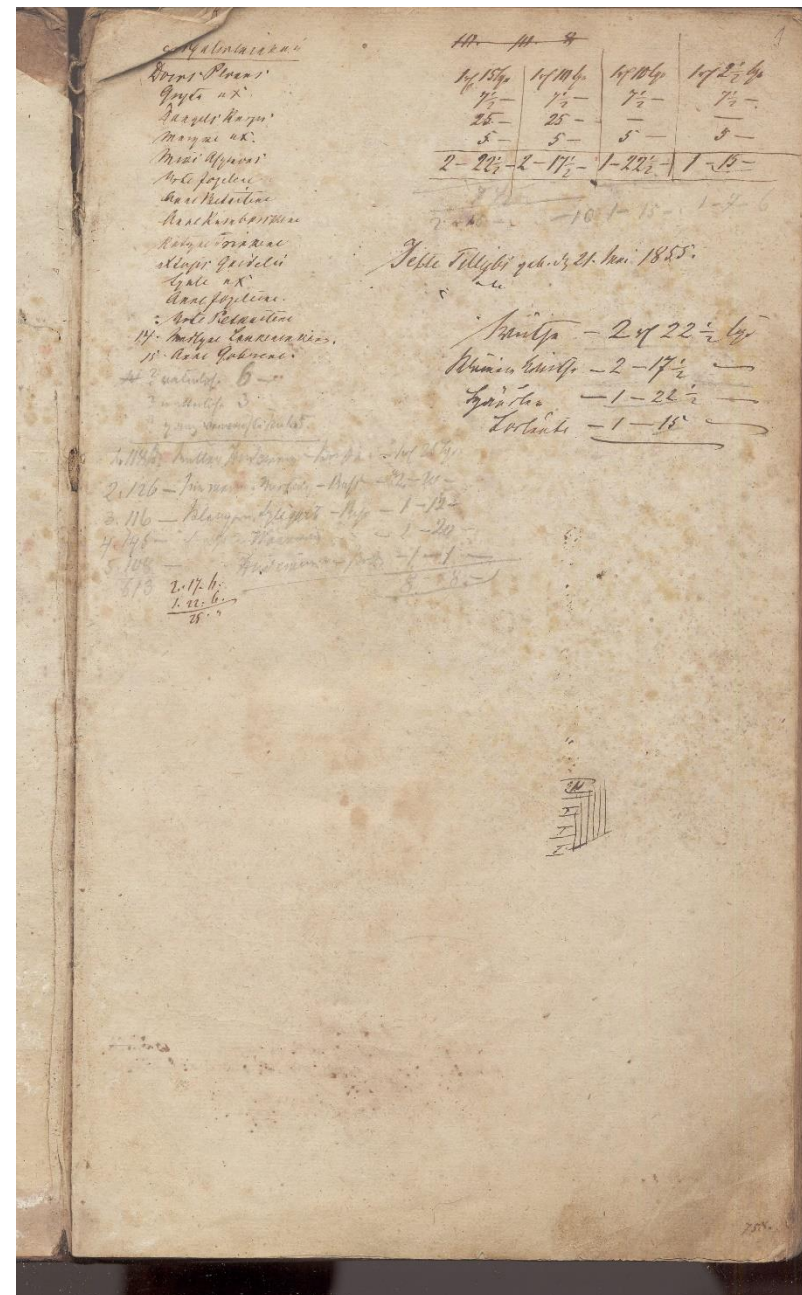
- Darbai prasidėjo 1994 m. Buvo paruoštos 5 kompaktinės plokštelės su XVI a. Žemaičių žemės teismo knygų kopijomis. Vilniaus universiteto bibliotekai įsigijus profesionalią skaitmeninimo įrangą, darbai buvo nutraukti. Šiuo metu tiek mokslininkai, tiek ir studentai gali pasinaudoti nuolat papildomais Žemaičių teismų knygų vaizdais, viešinamais Vilniaus universiteto bibliotekos tinklalapyje. Kai kurias skaitmenines knygų kopijas, kurios operatyviau reikalingos tyrimui, KU BRIAI įsigyja pasinaudodama įvairių projektų teikiamomis finansinėmis galimybėmis.

2.3. Senųjų, dažniausiai labai sudėtingos būklės, dokumentų, esančių buv. Klaipėdos krašto ir Žemaitijos bažnyčiose skaitmeninimas.

- Ši kryptis suformuota 1997 m., siekiant išsaugoti nykstančią Žemaitijos bei Klaipėdos krašto bažnyčiose likusią senąją dokumentiką. Įgyvendinant projektą jau yra nuskenuoti arba skenuojami Alsėdžių, Batakių (ev.), Budrių, Gintališkės, Girdiškės, Gruzdžių, Joniškio, Kartenos, Kintų (ev.), Lauksodžio, Lieplaukės, Pašvitinio, Pavandenės, Plungės, Rusnės (ev.), Šačių, Šilutės (ev.), Tverų, Tenenių, Upynos, Užvenčio, Vainuto, Žagarės ir Naujosios Žagarės, Žarėnų bažnyčių archyvai (viso – 105 098 skaitmenos)

Šią darbų kryptį šiuo metu kuruoja doc. dr. Vacys Vaivada, dr. Ernestas Vasiliauskas.

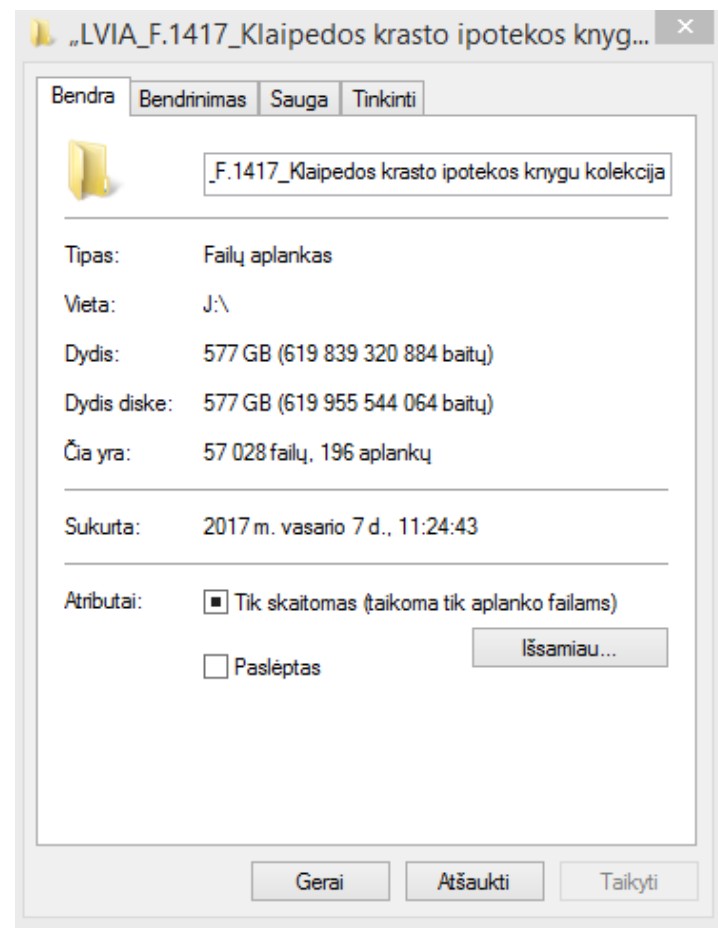
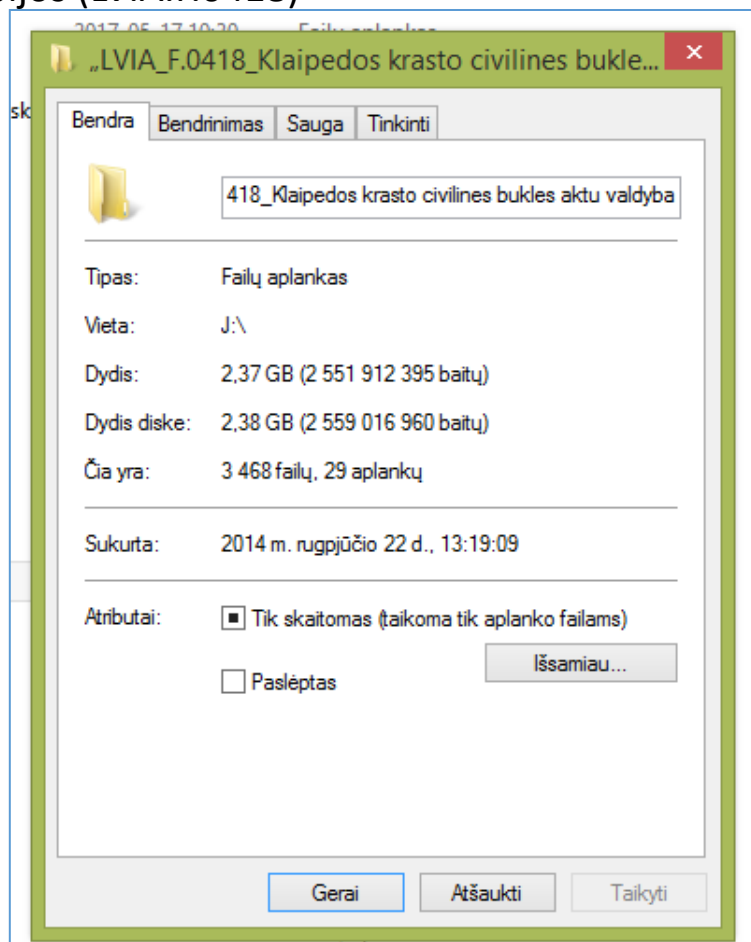
- Prie bažnyčių archyvinio paveldo susigrąžinimo tolesniems tyrinėjimams reikia paminėti ir iš Leipcigo įgyjamus Klaipėdos krašto bažnyčių metrikų mikrofilmus. 2014 m. projekto vykdymo metu įgytą XVIII a. pr. Klaipėdos šv. Jono bažnyčios metrikų mikrofilmus šiais metais ženkliai papildė iš šio krašto kilusio Algirdo Aušros ir jo dukros, Aistės Fischer, pastangomis įgyti XIX a. Klaipėdos krašto bažnyčių metrikų mikrofilmai.

Įmonės „Banginis“ direktorius Algirdas Aušra, Kurio rūpesčiu ir lėšomis buvo įgyta dalis Klaipėdos krašto bažnyčių metrikų knygų, esančių Leipcige, mikrofilmų

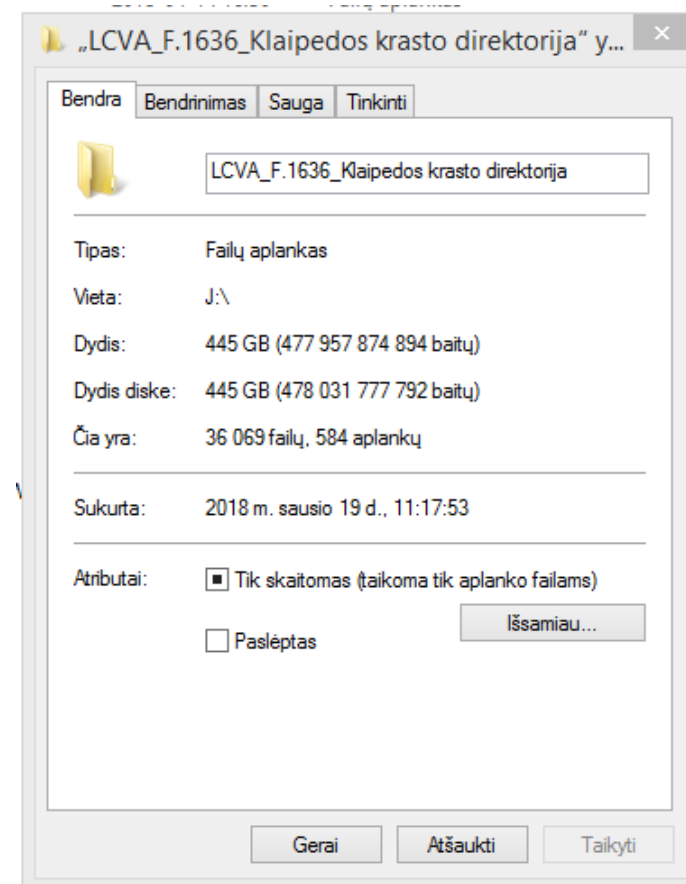
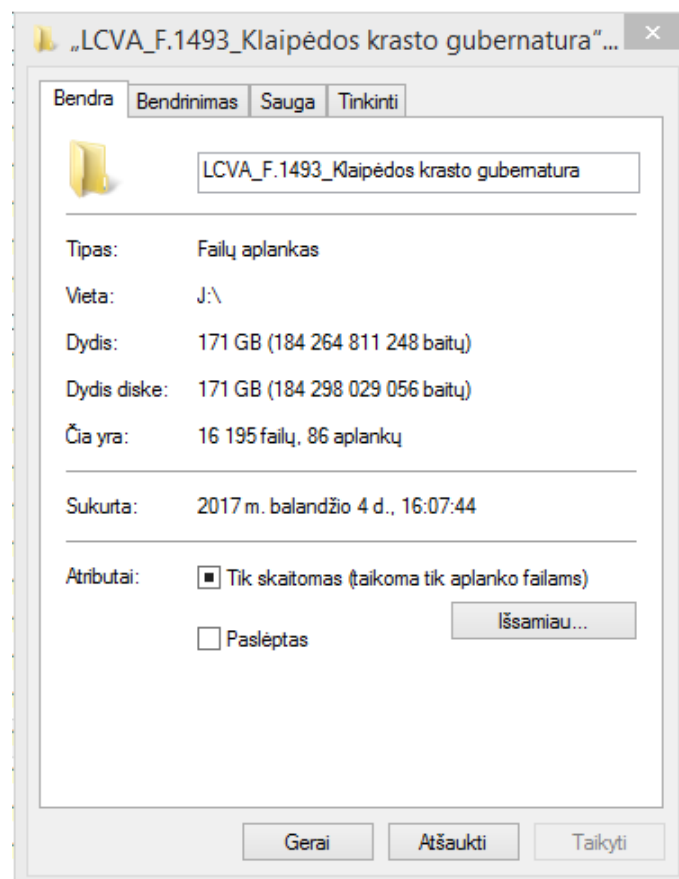
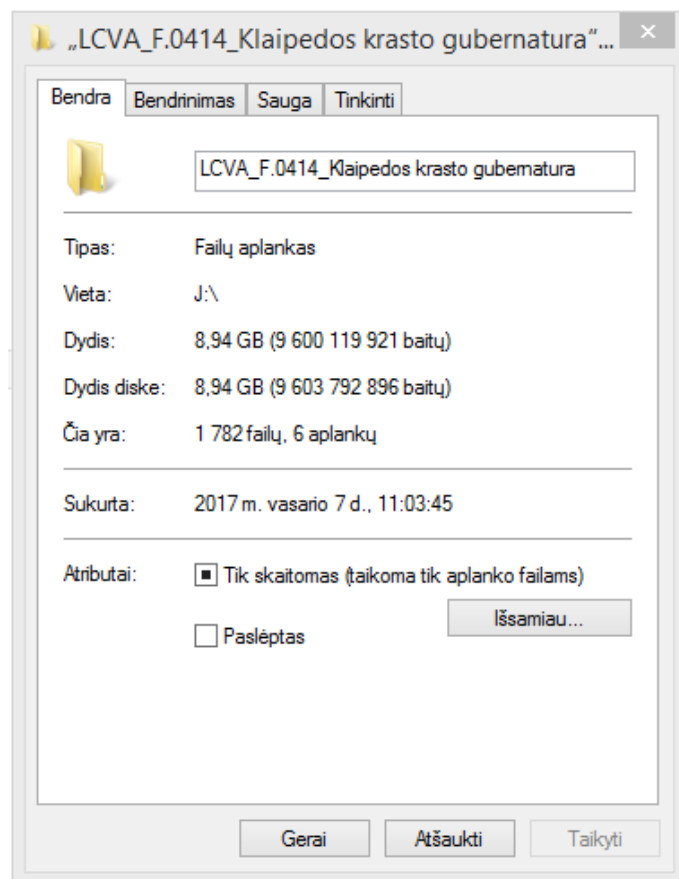
- **2.4 Klaipėdos miesto ir krašto dokumentų kaupimas.**

Nuo veiklos pradžios KU BRIAI, kaip jau buvo užsiminta, buvo renkama informacija apie Lietuvoje ir Vokietijoje saugomus Klaipėdos krašto dokumentus. Jau pradiniuose etapuose buvo pradėtos kaupti ir svarbiausių tam laikui dokumentų kopijos. 2014 m. buvo žengtas naujas žingsnis – bendradarbiaujant su Lietuvos valstybės archyvu, pastarajam buvo pagelbėta skaitmeninant Klaipėdos krašto ipotekos knygų kolekciją (F. 1417) bei skaitmenų pavidalu įsigyta įsigytos Klaipėdos krašto civilinės būklės fondo dokumentų kopijos (LVIA.F.0418)

KU BRIAI SKAITMENINIO TIRIAMOJO ARCHYVO IŠTEKLIAI

- Šioje skaitmeninimo kryptyje būtina išskirti bendrą KU BRIAI ir Klaipėdos apskrities archyvo direktoriaus p. Edmundo Bareišos, norą skaitmeninti pagrindiniuose Lietuvos archyvuose saugomą Klaipėdos miesto ir krašto dokumentinį paveldą, taip vietoje kaupiant moksliniams tyrimams reikalingą informaciją. Tokiems siekiams palankūs ir Lietuvos archyvų sistemos bei atskirų centrinių archyvų vadovai. Taip 2017-2018 m. buvo suskaitmeninti LCVA esantys Klaipėdos krašto gubernatūros (F. 414 ir F. 1493) ir Klaipėdos krašto direktorijos (1636) fondai.

- Be šių, pagrindinių kryptių, STA formuojasi ir atskirų tyrinėtojų sukaupta skaitmenine medžiaga. Tarp tokių tyrinėtojų reikia paminėti doc. dr. Arūnę Arbušauskaitę, dr. Jolantą Skurdauskienę, Egidijų Miltakį. Be to STA pasipildo ir atskirų mažesniųjų projektų vykdymo metu susikaupusiomis skaitmeninėmis dokumentų kopijomis. Ypač čia verta išskirti 2012 m. rengtą konferenciją, skirtą Klaipėdos herbui, kuriai rengiantis buvo atsisiųsta kopijų iš Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz (Berlin), Švedijos, Niederlandų, Lenkijos.
- Veikia slaptažodžiu apsaugotas tinklalapis: e-fontes.ku.lt

Dėkoju už dėmesį